

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 61

София, срѣда, 28 мартъ

1928 г.

63. заседание

Вторникъ, 27 мартъ 1928 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 50 м.)

Председателятъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Еминъ Агушевъ, Тахировъ, Василъ Александровъ, Петъръ Анастасовъ, Никола Андреевъ, Ставри Андреевъ, Христо К. Баевъ, Христо Баралиевъ, д-ръ Иванъ Бешковъ, Иванъ П. Бомбевъ, Стефанъ Н. Бояджиевъ, Цоню Бръшляновъ, Никола Бурмовъ, Димитъръ С. Бъровъ, Григоръ Василевъ, Добри Витановъ, Петъръ Гаговъ, Юсеинъ х. Галибовъ, Павелъ Георгиевъ, Стойчо Георгиевъ, Страшимиръ Георгиевъ, Христо Горневъ, Димитъръ Грънчаровъ, Георги Данковъ, Владимиръ Димитровъ, Добри Димитровъ, Стефанъ Димитровъ, Георги Драгневъ, Димитъръ Дрънски, д-ръ Никола Думановъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Георги Енчевъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, Станю Златевъ, Димитъръ Ивановъ П, Савчо Ивановъ, Христо Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Трифонъ Капитановъ, Колю Кожаклиевъ, Величко Козицки, Боню Колевъ, Еню Колевъ, Иванъ Колевъ, Тома Константиновъ, Гето Кръстевъ, Кузманъ Куневъ, Иванъ Куртевъ, Теодоси Кънчевъ, Стоянъ Кърлевъ, Димо Кърчевъ, Несторъ Лицевъ, Димитъръ Ловчиновъ, Коста Лулчевъ, Иванъ Лѣкарски, Добри Даневъ Манасиевъ, Кръстю Марковъ, Милю В. Милевъ, Петъръ Миновъ, Добри Митевъ, Миланъ Момчиловъ, Кара Али Мустафовъ, Владимиръ Начевъ, Емануилъ Начевъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Стоянъ Омарчевски, Петъръ Панайотовъ, Стефанъ Пѣйчевъ, Вичо Петевъ, Иванъ Петровъ, Първанъ Първановъ, Георги Пъчевъ, Никола Пждаревъ, Александъръ Раловъ, Янко Сакъзовъ, Пандо Сидовъ, Георги Симеоновъ, Никола Стамболиевъ, д-ръ Константинъ Станишевъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Стефановъ, Ценю Табаковъ, д-ръ Владимиръ Takeвъ, Андрей Тодоровъ, Ангелъ П. Томчевъ, Желю Тончевъ, Недѣлчо Топаловъ, Иванъ Христовъ, Тома Янчевъ Христовъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Петъръ Цуцумановъ, Антонъ Ченгелиевъ, Маринъ Шиваровъ, Георги Юртовъ, Петъръ Якимовъ, Теню Янгъзовъ, Димитъръ Яневъ, Сотиръ Яневъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавамъ, че бюрото на Събранието е разрешило отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Боню Колевъ — 3 дни;
На г. Стойчо Мошановъ — 1 день;
На г. Петъръ Гаговъ — 4 дни;
На г. Владимиръ Начевъ — 1 день;
На г. Петъръ Анастасовъ — 1 день;
На г. Цвѣтко Цвѣтковъ — 3 дни;
На г. Ради Василевъ — 3 дни;
На г. Стефанъ Димитровъ — 3 дни;
На г. Тома Константиновъ — 2 дни;
На г. Никола Бурмовъ — 2 дни;
На г. Басилъ Александровъ — 4 дни;
На г. Кара-Али Мустафовъ — 3 дни;
На г. Петъръ Панайотовъ — 2 дни;
На г. Теодоси Кънчевъ — 2 дни;

На г. Димитъръ Мангъровъ — 2 дни;
На г. Страшимиръ Георгиевъ — 2 дни;
На г. Трифонъ Капитановъ — 3 дни;
На г. Димитъръ Дрънски — 4 дни;
На г. Петъръ Цвѣтковъ — 1 день;
На г. Добри Димитровъ — 4 дни и
На г. Христо Баралиевъ — 2 дни.

За следнитѣ народни представители ще питамъ Събранието.

Народниятъ представителъ г. Милю Милевъ, който досега се е ползувалъ съ 20 дни отпущъ, моли да му се разреши още единъ день отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Иванъ Куртевъ, който досега се е ползувалъ съ 56 дни отпущъ, моли да му се разреши още 2 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Желю Тончевъ, който досега се е ползувалъ съ 17 дни отпущъ, моли да му се разреши още 4 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Еминъ Агушевъ, който досега се е ползувалъ съ 18 дни отпущъ, моли да му се разреши още 3 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Левъ Кацковъ, който досега се е ползувалъ съ 22 дни отпущъ, моли да му се разреши още 3 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Владимиръ Буриковъ, който досега се е ползувалъ съ 19 дни отпущъ, моли да му се разреши още 4 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Колю Кожаклиевъ, който досега се е ползувалъ съ 27 дни отпущъ, моли да му се разреши още 3 дни отпущъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ, че е постѣпило питане отъ народния представителъ г. Петко Петковъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ което се оплаква за нанесенъ побой на нѣкои агитатори на Занаятчийската партия.

Постѣпили сж:

Отъ Министерството на финанситѣ — предложение за отнасяне въ загуба на държавата отпущнатитѣ отъ държавното хранилище въ кредитъ ценни книжа на държавнитѣ учреждения и на нѣкои общини въ новоосвободенитѣ и окупирани земи и въ вътрешността и на общинитѣ, останали споредъ Ньойския договоръ въ чужда територия, които ценни книжа впоследствие сж били обесбени и разпилвани отъ неприятеля презъ време на войнитѣ въ 1912 и 1913 г. и 1915 до 1918 г. включително, възлизащи на сума 304.759 л. 85 ст. (Вж. прил. Т. I, № 80)

Отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда — законопроектъ за продължаване действието на закона за насърчение на мѣстната индустрия отъ 10 мартъ 1909 г. и допълнението му съ законъ отъ 11 априлъ 1915 г. (Вж. прил. Т. I, № 81)

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 36 и 50 отъ закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло безъ измѣнение)

Председателятъ: Отъ народния представителъ г. Димитъръ п. Николовъ е постѣпило предложение съ следното съдържание: (Чете). Последната алинея на чл. 50 отъ закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ да се измѣни така:

„Бѣжанцитѣ отъ Източна Тракия, които имоти сѫ жертвувани по Ангорския договоръ за приятелство срещу имотитѣ на турскитѣ изселници отъ новитѣ земи въ България, не плащатъ нищо за засѣитѣ, които получаватъ по настоящия законъ“.

Министъръ В. Молловъ: Не мога да се съглася съ това предложение. То има частиченъ характеръ, отнася се само за една опредѣлена категория и засѣга единъ договоръ, сключенъ съ една държава.

Д. п. Николовъ (мак): Мога ли да го развия?

Председателятъ: Не може.

Моля, които приематъ предложението на г. Димитъръ п. Николовъ, съ което не е съгласно правителството, да вдигнатъ рѣка. Менишество, Събранието не приема.

Моля, които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 36 и 50 отъ закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство. Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 44)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за извънбюджетенъ (свърх-сметенъ) кредитъ по бюджета за 1927/1928 финансова година.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 79)

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако искаме да имаме редъ както въ приходитѣ, така и въ разходите на държавата; ако искаме да знаемъ, какви срѣдства сѫ необходими за посрещането на всѣки една нужда и ако искаме, най-после, да имаме по-ефикасенъ контролъ при извършване на разходите на нашата държава, ние ще трѣбва да се стремимъ къмъ създаването на единственъ бюджетъ, ние ще трѣбва да избѣгваме както свърхсметнитѣ (извънбюджетни) кредити, така и разнитѣ фондови бюджети. Занапредъ, за да можемъ да свързваме двата краища на бюджета и да знаемъ къде какво се харчи, ние ще трѣбва да избѣгваме преди всичко фондовитѣ бюджети.

Мога да ви дамъ единъ примѣръ — фондовѣтъ по Министерството на земледѣлието: за културни мѣроприятия и т. н. Ние имаме специаленъ бюджетъ за Министерството на земледѣлието и имаме още толкова, ако не и повече, милиони по бюджета на фондовѣтъ! Това още не е толкова голямо зло, колкото е зло обстоятелството, че кредититѣ по бюджета на фондовѣтъ се харчатъ много по-безконтролно, отколкото кредититѣ, предвидени въ редовния бюджетъ. Вие видѣхте, миналата година, при разглеждането бюджета на фондовѣтъ, какъ текстътъ на даденъ параграфъ представлява цѣло съчинение, така че отъ кредита по този параграфъ можешъ и помощи да давашъ, и субсидии да давашъ, и заплати да увеличавашъ, и платни и дневни да предвиждашъ, и командировачни за странство да имашъ!

Фондови бюджети, това значи двойни разходи, значи разходи, извършването на които не може добре да се контролира, значи безконтролно харчене на държавната пара-

Нека ви кажа, че съ голя въпросъ, съ въпроса за съществуването на фондовитѣ бюджети, се занимава и ще се занимава и контролира парламентарната комисия по държавнитѣ дългове. И тамъ се изтъкнаха, недостатѣтитъ на тази практика на многото бюджети, особено на практиката да съществуватъ фондове, които иматъ източникитѣ си въ бюджета, както е, напр., фондътъ „Културни мѣроприятия“, както сѫ и редица други фондове. Азъ мисля, че ние ще трѣбва да отиваме, макаръ и постепенно, къмъ вмѣкване на всичкитѣ тия разходи въ редовния бюджетъ, като останатъ само ония фондове, които източници не сѫ бюджети.

Доколкото ми се простиратъ сведенията, и дневниятъ министъръ на финанситѣ, макаръ и бавно, отива нататѣкъ. Той се стреми да стигне до единъ единственъ бюджетъ съ избѣгването на свърхсметнитѣ кредити и фондовитѣ бюджети; а за това е доказателство дневниятъ законопроектъ, съ който се предвижда една сравнително малка сума за свърхсметни кредити. Ще трѣбва, обаче, да има постоянство въ това направление.

Необходимостта на се предвиди сегашниятъ свърхсметенъ кредитъ произхожда отъ това, както е казано въ мотивитѣ на самия законопроектъ, че: (Чете). „Презъ течение на настоящата финансова година наложи се да се произведатъ разходи, за които кредититѣ не сѫ достигнали или не сѫ били предвидени въ бюджета. Но вече поети сѫ договорни задължения, като изплащането на нѣкои се извърши по решение на Министерския съветъ, а за други плащането предстои да се извърши въ най-близо време“.

Азъ нѣма да се спирамъ върху всичкитѣ отдѣлни пера на този свърхсметенъ кредитъ: ще спомена само нѣколко думи по § 20 по редовния бюджетъ на Главната дирекция на трудовата повинностъ и нѣколко думи по § 3 отъ извънредния бюджетъ по Министерството на общественитѣ сгради, жилищата и благоустройството.

По § 20 отъ редовния бюджетъ на Главната дирекция на трудовата повинностъ се искатъ 5.000.000 л. Казано е така: „Горски такси за изсѣченъ горски материалъ — 5.000.000 л.“

Министъръ В. Молловъ: Тѣ пакъ ще постѣпятъ обратно.

С. Дръновски (з): Моля! — Нѣмамъ нищо противъ това, защото стопанството „Тича“, за което върхотно се отнася този кредитъ, внася на държавата, както всѣки частенъ стопанинъ, всичкитѣ такси за отсѣчения материалъ, така че въ края на краищата тия пари ще постѣлятъ пакъ въ държавното съкровище. Но думата ми е за друго нѣщо, което е въ връзка съ кредита отъ 5.000.000 л. Думата ми е за формализма, който съществува днесъ въ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти. Чиновникъ отъ Дирекцията на трудовата повинностъ ми заяви, че благодарение само на това, че тѣ не сѫ имали кредитъ — защото всѣка година предвиждали около 6.000.000 л., които впоследствие се оказвали недостатѣчни — Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти не имъ позволявало да сѣчатъ материалъ и се случало, щото трудовацитѣ, съ стотици работници, по цѣли месеци да стоятъ безъ работа, защото не била извършена дадена формалностъ, защото Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти знаело, че този кредитъ, който е предвиденъ, е изхарченъ и че Главната дирекция на трудовата повинностъ не разполага съ кредитъ.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че това нѣщо много зле характеризира не само Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, но въобще нашата държава, нашето управление. Това сѫ само смѣтни отношения между две министерства: тѣзи срѣдства, въ края на краищата, ще се впишатъ на едно мѣсто на разходъ, на друго мѣсто на приходъ — предвиждането или непредвиждането на тия кредити нѣма никакво значение, както за едното, така и за другото министерство.

Та, смѣтамъ, че такива работи не само трѣбва да се избѣгватъ въобще, но не трѣбва да се повтарятъ никога въ управлението на нашата държава. Само защото не били извършени известни формалности отъ такъв характеръ, спира се работата на едно цѣло стопанство и на хора, чиято издрѣжка ежедневно струва може би стотици хиляди левове!

Толкозъ по този параграфъ.

По § 3 отъ извънредния бюджетъ по Министерството на общественитѣ сгради, жилищата и благоустройството имамъ да зебележа само това, че се искатъ 10.000.000 л. за окончателното довършване на Народния театъръ и за други разности въ свързка по довършването му, които ще се разрешатъ отъ Министерския съветъ.

Имамъ да направя само една малка бележка по този параграфъ, а тя е, че ние за този театъръ похарчихме много — вече може би надъ 150 милиона лева — и азъ не знамъ дали

и тѣзи 10.000.000 л. сѫ последни или нѣма да бждемъ сезиграни по-нататѣкъ съ предложение за нови десетки милиони лева за доизкарване на театъра.

Грѣшката се направи, дето не се възприе по-евтината оферта, та съ 20—30 милиона лева да можемъ да имаме Народния театъръ, вмѣсто въ тая стопанска и финансова криза да отиватъ надъ 100 милиона лева за него. Азъ бихъ желалъ г. министърътъ да съобщи на народното представителство колко милиона лева досега сѫ похарчени за Народния театъръ.

По бюджетитѣ на фондоветѣ, специално по фонда „Културни мѣроприятия“ се искатъ кредити, които сѫ въ връзка съ ликвидацията на Дирекцията на трудовитѣ земеделски стопанства и превръщането ѝ въ едно ликвидационно бюро. Тоя въпросъ повдига редица други голѣми въпроси. Тукъ се засѣга въпросътъ за аграрната реформа у насъ, която съ законъ се въведе презъ 1921 г.; тукъ се засѣга въпросътъ за нейното прилагане преди и следъ 9 юний; тукъ се засѣга така сѣщо и бждещето разрешение на тоя въпросъ. Какво е направено, какво има да се прави и дали онова, което се предвижда въ днешния законопроектъ — защото тукъ вече имаме щата на бждещото ликвидационно бюро т. з. с. — ще е достатъчно, за да може да се оформи направеното досега, както и да се довърши оземляването въ цѣлата страна?

По тоя въпросъ дължа да се спра малко по-падѣжко, още повече, както ви казахъ, че въпросътъ за аграрната реформа у насъ се повдигна презъ режима на земеделѣцитѣ. Презъ управлението на Земеделския съюзъ се тури началото на тая реформа, и съ нея, както тогава, така и сега се много спекулира, обвинява се тогавашното управление, че то отъ нѣкаква демагогия, отъ нѣкакви други себични съображения — що се отнася до организацията — е въвело аграрната реформа у насъ, и че въобще въ България, както тогава, така и сега не съществувалъ аграренъ въпросъ.

Ще ми позволите, г. г. народни представители, съ нѣколко думи да припомнимъ всички ония мотиви, които навремето накараха управлението на Земеделския съюзъ да прибѣгне до въвеждането на аграрната реформа у насъ, до писането и гласуването отъ XIX-то Народно събрание на закона за трудовата поземелна собственостъ.

Въ връзка съ тоя голѣмъ въпросъ още навремето се повдигна и сега се повдига въпросътъ за обществена или частна собственостъ. Ние, изхождайки отъ редоветъ на Земеделския съюзъ, още тогава заставахме на становището за частната собственостъ. За насъ тоя въпросъ е принципаленъ и той е окончателно решенъ. Ние смѣтаме, че въпросъ за обществена собственостъ, такава каквато се иска отъ социалисти и отъ комунисти у насъ, не само че нѣма условия да съществува, ами всѣки опитъ къмъ това пѣй-малко би се указалъ не само неудаченъ но и гибеленъ за страната. Ние смѣтаме, че за колективизмъ, така както се проповѣдва отъ по-крайнитѣ — отъ комунисти и други — така както се практикува и така както се правѣха опити отъ години и другаде, при нашитѣ условия и дума не може да става. Ние смѣтаме, че частната собственостъ е единичката форма на владение, която може да стимулира производството, която може да стимулира отдѣлния стопанинъ-земеделецъ, който само е възможна при нашитѣ условия. Нека да ви кажа, че за нашия срѣденъ и дребенъ земеделецъ тази форма на собственостъ е срастнала съ него-вия битъ. Нашиятъ земеделецъ, нашиятъ селянинъ не може да си представи друга форма на владение земята. Той смѣта, че всичко онова, което му се дава, трѣбва да бжде въ негово частно владение, трѣбва да му се даде въ негова частна собственостъ.

Единъ малъкъ примѣръ. Споредъ чл. 15 отъ закона за т. з. с., предвижда се, щото общественитѣ земи — мотивира се съ това, за да се запазятъ тѣзи земи и за въ бждеще — да се даватъ на онѣзи, които се оземляватъ съ тѣхъ, подъ аренда, подъ дългосроченъ наемъ. Знаете ли, че на много мѣста нашиятъ селянинъ предпочита, вмѣсто да му дадатъ 15—20 декара земя подъ аренда, подъ дългосроченъ надзоръ, да му се дадатъ 5 декара — 4 пѣти по-малко — но да бждатъ негова собственостъ, да знае той, че тия 5 декара сѫ негови? Независимо отъ това, отъ опитъ се знае, че земята, дадена подъ наемъ, се обработва много по-лошо и е много по-непродуктивна, отколкото онази, която се обработва отъ собственика-стопанинъ.

Привѣрженицитѣ на обществената собственостъ днесъ, казва единъ икономистъ, приличатъ на онзи астрономъ, който, гледайки въ звездитѣ, не е видѣлъ трапа, въ който падналъ. А нашиятъ философъ Стоянъ Михайловски казва

следното: „Човѣшкото общество върви не отъ натрапването на единъ редъ, на потрѣбата отъ този редъ, а, наопаки, отъ разбирането потрѣбата отъ единъ редъ къмъ възприемането на този редъ“.

Вѣрно е, че колективизмътъ е една по-висша форма на обществитѣ, обаче, както споменахъ преди малко, у насъ нѣма тѣзи условия. За туй се изискватъ, бихъ казалъ, ангели хора, които, може би, следъ стотици години, следъ въкове нѣма да ги има на земята. Въ това отношение Русия ни даде единъ типиченъ опитъ за обществено владение на земята, за нейното колективно обработване, за да нѣма пужда ние да правимъ наново опити. Вие знаете, че въ това отношение дѣлнѣятъ опитъ въ болшевикъ Русия пропадна и днесъ болшевикитѣ се връщатъ къмъ онаия форма на владение, която е съществувала преди революцията въ 1917 г., презъ царския режимъ.

За да се види какво значение и какви преимущества има частната собственостъ предъ обществената, ще ви цитирамъ какво казва Хербертъ Хане въ противовѣст на социалистическото разбиране: „Трѣбва да се изтъкне, че постановата правова частна собственостъ е най-голѣмата гаранция за доброто обработване на почвата“. А Милъ казва: „Дайте нѣкому сигурно владение на една скала, той ще я направи градина; дайте му цвѣтуща градина подъ наемъ, той ще я превърне въ пустиня“. Това е достатъчно, за да се види, както казахъ преди малко, че частната собственостъ е единичката възможна форма на владение земята у насъ.

Има ли и имаше ли у насъ аграренъ въпросъ? Нека спомена, че още презъ 1920/1921 г., когато се работеше върху законопроекта за трудовата поземелна собственостъ, насъ ни обвиняваха, че ние изкуствено повдигаме единъ въпросъ, който не съществува въ България. Г. г. народни представители! Аграренъ въпросъ въ смисълъ такава, въ каквато съществуваше и съществува, напр., въ Ромѣния, въ Чехословашко и въ други голѣми държави въ Европа, кждето има голѣми латифундии, голѣми, едри чифлици, естествено, че у насъ не съществува. Нека признаемъ, че у насъ имаме, така да се каже, най-правилното, най-справедливото разпредѣление на земята. Вие знаете, че у насъ нѣма такива голѣми имения, каквито има другаде. Обаче следъ войната, върѣйки всичко това, се чувствуваше, че има единъ повикъ за земя, че има гладъ за земя, както нѣкон се изразяваха, и дотолкова, доколкото той съществуваше тогава, дотолкова, доколкото съществува и днесъ този гладъ за земя, смѣтамъ, че трѣбва да бжде задоволенъ.

Ц. Цвѣтковъ (д. ср): Като срѣдство за демагогия.

С. Дрѣновски (з): Значи и Вие вършите сега сѣщото.

Че и у насъ, макаръ въ една по-малка форма, съществува аграренъ въпросъ, че и у насъ има нуждаещи се отъ земя за оземляване и за дооземляване, личи отъ сведенията на Дирекцията за т. з. с., въ които, г. Цвѣтковъ, азъ не се съмнявамъ, а вървамъ, че и Вие не се съмнявате. Така, напр., споредъ тия сведения, у насъ имаме безземелни и малоземелни кръгло 100.000 стопанства; кооперации за оземляване — 295; специалисти — 281; имаме държавни учреждения, които се нуждаятъ отъ земя — 334; основни учители, които смѣтаме, че ще бждатъ единъ видъ разсадници на новото земледѣлие, на модерната техника въ земледѣлието, това е въ унисонъ съ политиката на г. Христовъ — 263. Следователно, виждате, че, макаръ въ една не така остра форма, но въ всѣки случай има нужда и у насъ да се грижимъ за ония, които иматъ малко земя, и за ония, които нѣматъ, още повече. Както ще видимъ по-късно, ние имаме редица обществени земи годни за обработка, които ако се раздадатъ на земеделското население и се турятъ подъ обработка, подъ култура, можемъ да увеличимъ съ стотици милиони нашето земеделско производство.

Другъ единъ въпросъ, който е въ връзка съ аграрната реформа и който и по-рано и сега се повдига и не е престаналъ да интересува общественото мнение, е въпросътъ за дребно или едро земевладение.

Г. г. народни представители! Азъ ви казахъ и по-рано, че у насъ нѣма едро земевладение. По-нататѣкъ ще ви посоча цифри за това, какви голѣми стопанства има у насъ, колко сѫ и каква площ обработватъ тѣ отъ цѣлата площ, която се обработва у насъ и която е въ ръцетѣ на дребнитѣ и срѣдни земеделѣци. Обаче, дължа още отсега да ви кажа, че предимствата стопански, социални и др. сѫ на страната на дребното земевладение. Преди всичко, личниятъ трудъ, който се влага въ дребнитѣ и срѣдни земеделски стопанства, кждето самиятъ стопанинъ сѫ своята

челад работи, е много повече производителен, отколкото наемният труд, който се пласира предимно в големите, в едрите стопанства. Независимо от това, дребните стопанства са по-пригодни за специални култури, които в едрите стопанства не могат да се въвеждат с този успех, с който се въвеждат в дребните стопанства. Дребното стопанство е и по-независимо от пазара; то може по-дълго време да изтрае на конкуренцията, защото, както казвам, то не е в такава голяма зависимост от цените на пазара, от големите пазари и защото дребното стопанство е, преди всичко, консомативно, то произвежда за прехраната на стопанина и неговата челяд, за задоволяване нуждите на самото стопанство.

За предимствата на едрото стопанство, аз, няма да говоря сега. Ще кажа само две думи, че онова, което е предимство на едрото стопанство, ние го имаме в кооперирането на дребните стопанства. Кооперирането на дребните земеделски стопанства има всичките предимства, които могат да се припишат на едрото стопанство. Независимо от това има една тенденция в големите стопанства, макар и бавно, да отиват към разпадане. Това е констатирали Дамашке в Германия, който дава следните сведения за периода от 1895 г. до 1907 г. През 1895 г. в Германия е имало стопанства над хиляда хектара — 572, а през 1907 г. — 369; обработваемата от тези стопанства площ през 1895 г. е била 800.000 хектара, а през 1907 г. — 500.000 хектара.

Стопанства от 500 до 1.000 хектара през 1895 г. е имало 3.608, а през 1907 г. — 3.129. Обработваемата през 1895 г. от тези стопанства площ е била крайло $2\frac{1}{2}$ милиона хектара, а през 1907 г. — 2.000.000 хектара.

Стопанства от 100 до 500 хектара през 1895 г. е имало 30.801, а през 1907 г. — 20.068; от 100 до 200 хектара през 1895 г. е имало 28.767 стопанства, а през 1907 г. — 26.101; обработваемата от тези стопанства площ през 1895 г. е била крайло 10.000.000 хектара, а през 1907 г. — 9.300.000 хектара. Докато, според сведенията, които ни дава този автор, едрите стопанства се разпадат, намаляват, сръдните и дребни стопанства за същия период се увеличават. Така тия от 10 до 20 хектара от 392.000 крайло през 1895 г. са нарастнали през 1907 г. на 412.741. Площта им — ще помена крайлит чиста — се е увеличила от 540.000 на 580.000 хектара.

Стопанства от 3 до 10 хектара от 1.170.000 през 1895 г. са нарастнали на 1.230.000, а площта им от 6.420.000 хектара се е увеличила на 6.700.000 хектара.

По-нататък той казва, че сръдните и дребни стопанства дават препитание на много повече хора, отколкото големите. В това отношение той ни дава някои цифри, които са от голямо значение. Така, напр., на 100 хектара работна земя в стопанство от 5 до 20 хектара се прехранват сръдно 44 души. На 100 хектара работна земя в стопанство от 20 до 100 хектара — 22 души сръдно, а на 100 хектара работна земя в стопанство по-голямо от 100 хектара се прехранват само 17 души.

По-нататък същият автор ни дава сведения за 2 едри стопанства, които впоследствие са били разпарцелирани на дребни и на сръдни стопанства. В първото стопанство, когато то е било цяло, едро, на единица площ е имало 20 коня; после, след разпарцелирането — 43; говедата от 64 са се увеличили след разпарцелирането на стопанството на 163; свинет от 40 са се увеличили на 608.

В второто стопанство, преди да се разпарцелира то, на единица площ е имало 21 коне, а след парцелацията — 49; говедата от 54 след парцелацията са станали 167; свинет от 46 са се увеличили на 126. Докато преди на единица площ при големите стопанства са се падали само 34 души, които са се прехранвали от тях, след парцелацията вече се прехранват от единица площ 177 души. Виждате, г. г. народни представители, каква разлика има между едрото и дребното стопанство.

Нека спомена само, че бюрото в Швейцария по земеделието, respectively секретарията, дава сведения — правили са една подробна анкета — за брутото и нетото доход от едрите и дребните стопанства и доказват, собствено самите цифри сочат, че дребните стопанства са по-доходни, т. е. дават по-големи доходи, както бруто, така също и нето.

Ето, г. г. народни представители, предпоставките, ако бихме могли така да се изрази, на оная реформа, която ние навремето си, през 1920/1921 г., предприехме у нас. Тази аграрна реформа, както споменах и по-рано, се въведе у нас не по други съображения, а преди всичко, за да се

престъпне пътът на големото недоволство, което съществувало, както знаете, след войните. И, както ви е известно, не само у нас, но почти всички европейски държави бяха принудени да прибегнат към аграрна реформа, към оземляване и дооземляване на ония, които нямат или пък имат малко земя.

Д. Зографски (з. в): За да се увеличи производството.

С. Дръновски (з): Не само това. Съ тази реформа, както се изтъкна навремето, ние целехме да създадем жизнеспособни стопанства. Няма време да ви привеждам цифри от нашата статистика, защото те са привеждани много пъти в тая сграда, при много случаи. Вие знаете, че у нас по-голямата част от стопанствата, близо 42%, имат толкова земя, че тя не е достатъчна да прехрани едно сръдно семейство от 5 члена. Затова един от мотивите, както на тия, които сега прилагат закона за т. з. с., така и навремето един от мотивите за въвеждането на закона за т. п. с. през 1921 г. бѣ да можем с ония обществени земи главно, с които разполагаме, да повишим размера на дребните стопанства, за да ги направим жизнеспособни, та по тоя начин да създадем добри стопански земеделци в нашата страна и едновременно с това, естествено, да увеличим земеделското производство.

Още повече тая реформа се налага у нас и от друго гледище. Известно ви е, че ние имаме маса обществени земи, които стоят неизползувани и които са годни за обработка, за култура. Такива са мерите. Вие знаете, че у нас имаме милиони декари общински мери, от които, ако не всичките, една част може да бъдат обработени, парцелирани и раздадени на ония, които се нуждаят от земя. Ние имаме маса блати, които, като се отводнят, ще дадат съ стотици хиляди декари нова културна земя, в която могат да вирят почти всички култури и която ще бъде може би една от най-доходните земи у нас. По-нататък, ние имаме маса държавни земи, които, ако не се обработват, ако се дават под наем, се използват, както казах и по-рано, много зле, когато, ако се дадат в частна собственост, ще бъдат използвани много по-добре. Ние имаме също така и милиони декари земя — ако не повече, поне 2—3 милиона — от така наречените закъпани гори, които постепенно се изключват от обекта на горското стопанство и които са на много места чисти черноземни земи, които, вместо да стоят да дават храсти, да не носят почти никакви доходи, може да се превърнат в културна земя, която, като нова, да дава двойно и тройно от това, което дава днес декар земя у нас.

Тук аз нямам пред вид, както казах и по-рано, големите имения у нас, големите чифлици, защото те не представляват това голямо перо у нас, с което ние можем да задоволим ония, които имат нужда от земя.

Както ви е известно, големите стопанства у нас са следните. От 300 до 500 декари имаме 811 стопанства; тяхната площ възлиза крайло на 300 хиляди декари. От 500 до 1000 декари имаме 395 стопанства. Тяхната площ възлиза крайло на 250 хиляди декари. Над 1.000 декари имаме 218 стопанства. Тяхната площ възлиза на 450.000 декари. Или всичко ние имаме 1.424 стопанства с крайло 1 милион декари земя.

Нека спомена, г. г. народни представители, че както законът за т. п. с., създаден през 1921 г., така също и законът за т. з. с., от 1924 г., с който бѣ измѣнен първият закон, предвиждат отнемане на частни земи, които превишават даден максимум — по първия и втория закон от 300 декара за обикновените стопанства, и по втория закон, 1500 декара за образцовите стопанства. Когато се разглеждаше този закон, аз споменах, и сега ще го кажа, че големото перо, с което можем да задоволим повика за земя у нас, това са общинските мери, това са държавните гори, това са блатата, които можем да отводним, това са ония пространства гори, които ще се изключат от обекта на горското стопанство, 400-тѣ, 500-тѣ хиляди декара земя, които могат да се отчуждят от частните стопанства, не представляват внушително число, за да можем да мислим, че само чрез тях можем да оземляваме или да оземляваме ония, които имат нужда от земя. Въ всеки случай, аз съмтам, че въ реда на нещата е, както по закона за т. п. с., така и по закона за т. з. с., онова, което се бѣде отчуждено от частните земеделски стопанства, на общо основание да бѣде раздадено на ония, които имат нужда от земя. Но за това по-после ще говоря.

Г. г. народни представители! През 1892 г. меритъ у насъ съ възлизали крайго на 17½ милиона декари. През 1927 г. тѣ ставатъ крайго 4 милиона декари. Нека спомена, че това намаление се дължи отъ една страна на това, че населението, и безъ да има специаленъ законъ, посегна на меритъ, защото всички ниви, които граничатъ съ общинскитѣ мери, въ течение на годинитѣ сѣ се увеличавали два и три пъти, а друга частъ отъ тѣхъ впоследствие, по закона за т. п. с. и по закона за т. з. с., се намалиха отъ закрѣпяването на меритъ, които относно вѣззоха въ общинскитѣ фондове за оземляване.

Д. Зографски (з. в): И съ закона за народното просвѣщение се отдѣлиха земи за училищнитѣ фондове, а по другъ законъ — за скотовѣднитѣ фондове.

С. Дръновски (з): Вѣрно е, и скотовѣднитѣ фондове, и училищнитѣ фондове вземаха отъ тия мери.

Г. г. народни представители! И да не желяемъ да разработваме общинскитѣ мери, самото население, както виждате, ги разработва. И за забелязване е, че ония хора въ селата, които днесъ най-много викатъ противъ разработването на меритъ — а това сѣ по-едритѣ земеделци, които иматъ повече добитъкъ — тѣ сѣ, които сѣ заграбили най-много пространство отъ общинскитѣ мери до 1903 г., а, по мои сведения, даже и въ днешния день това заграбване продължава — разбира се, само въ ония общини, въ които меритъ не сѣ ограничени, съгласно специалния за това законъ.

Отъ друга страна, ако прегледаме статистиката на добитъка у насъ, ще видимъ, че, докато меритъ се намаляватъ, числото на едрия добитъкъ, главно на говедата, расте. Това какво показва? Това показва, че тоя увеличенъ по число добитъкъ не може вече да се изхрани отъ намаляването на общинскитѣ мери, и че ние, волеу-неволеу, ако искаме да имаме скотовѣдство, ако искаме да имаме добъръ работенъ и мѣстечъ добитъкъ, ако искаме да имаме породисти крави, породисти коне и т. н., ние трѣбва да прибѣгнемъ къмъ фуражното производство. И въ таквъ случай ние ще трѣбва да разработимъ меритъ, да създадемъ вмѣсто тѣхъ изкуствени люцернови ливади, еспарзета, царевича на зелено, фий и т. н., за да създадемъ фуражъ за добитъка.

Бъдещето на скотовѣдството не е въ меритъ; бъдещето на нашето скотовѣдство лежи въ по-голямото производство на фуражъ. Отъ тая гледна точка азъ смѣтамъ, че не трѣбва да съжаляваме за разработването на меритъ и за това тамъ, където има възможностъ затора, и тамъ, където има нужда отъ оземляване и дооземляване, нѣма да бжде извършена никаква грѣшка, ако отчуждимъ частъ отъ меритъ въ размѣръ на нуждитѣ на мѣстното население и раздадемъ тази земя, за да бжде тя турната подъ култура. Разбира се, това не трѣбва да става изведнѣжъ, тоя трѣбва да става постепенно, защото пъкъ, ако въ кратко време разработимъ всички мери, ще предизвикаме остра криза въ нашето скотовѣдство. Това, повтарямъ, ще трѣбва да става постепенно.

Блатата. Какво по-хубаво нѣщо отъ това, ако ние можемъ да отводнимъ всички блатисти мѣста, които, знаете, по пространство надминаватъ 200 хиляди декари, и ги туримъ подъ култура? Вие знаете, че покрай Дунава имаме маса блати, които могатъ да бждатъ пресушени и които днесъ не могатъ да се използватъ. Ние имаме маса блати и въ Източна България, главно въ Бургаско.

Що се отнася до закрѣвянитѣ гори, които, споредъ сведенията, които ни даватъ нашитѣ лесничей, надминаватъ 3—4 милиона декари, азъ смѣтамъ, че бихме извършили подвигъ въ нашето земеделско стопанство, ако успѣемъ въ едно кратко време да изключимъ отъ обекта на горското стопанство всички закрѣвяни гори, които не представляватъ въ сѣщностъ гори, и чась по-скоро ги раздадемъ на нашитѣ земеделци, за да ги разработятъ тѣ и да ги превърнатъ въ културни земи.

Колко земя ни е потрѣбна, за да задоволимъ нуждитѣ на бѣжанци и на мѣстното население — малоземелно и безземелно? Каза ви се при разглеждане законопроекта за измѣнение на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ, че бѣжанцитѣ иматъ нужда отъ една площъ отъ 1.320.000 декари. Споредъ сведенията на Дирекцията за трудовитѣ земеделски стопанства, за останалитѣ малоземелни и безземелни, които достигатъ крайго до 100 хиляди души — а Дирекцията е склонна да ги намали даже до 80 хиляди — е потрѣбна една площъ отъ крайго 2 милиона декари. Имаме ли ние на ръка тия 2 милиона декари? Споредъ Дирекцията на трудовитѣ земеделски стопанства, до

1 декемврий 1927 г. сѣ отчуждени: частни земи — крайго 126 хиляди декари; общински мери — крайго 1 милионъ и 100 хиляди декари; изключени отъ обекта на горското стопанство — крайго 300 хиляди декари.

Споредъ същата дирекция, къмъ горнитѣ цифри трѣбва да се прибавятъ още земитѣ, които ще се получатъ отъ блатата, които се изсушаватъ и подлежатъ на изсушаване, крайго 200.000 декари; държавни земи — 116.000 декари; емигрантски земи, на тия, които се изселватъ отъ България — 310.000 декари; безстопански земи, главно въ новитѣ земи, както знаете, около 650.000 декари, или всичко крайго 3.100.000 декари. Споредъ същата дирекция, къмъ горнитѣ цифри трѣбва да прибавимъ още 300—400.000 декари земя, които биха се намѣрили по чл. 20 отъ закона за горитѣ — крайго всичко 3.500.000 декари. Като извадимъ тия земи, които сѣ дадени на Дирекцията на бѣжанцитѣ, остава една площъ отъ 2.180.000 декари.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Г. г. народни представители! Какво би станало, ако тѣзи 2.200.000 декари нови земи успѣемъ въ едно кратко време да ги туримъ подъ обработка, да ги направимъ културни земи? Азъ смѣтамъ, че ако има областъ, където Министерството на земеделството трѣбва да насочи своя погледъ, където трѣбва да съсредоточи своята дейностъ, където трѣбва да изразходва пари и където ние бихме се съгласили на драго сърце тѣ да се изразходватъ, то е именно да можемъ тия 2.200.000 декари земи да ги направимъ културна площъ. И азъ смѣтамъ, че, вмѣсто да харчимъ стотици милиона лева за доставки на оръдия и машини, вмѣсто да харчимъ други милиони лева за командировки и редъ други разходи въ свързка съ тия доставки, и които нѣма да бждатъ така добре оползотворени, по-добре ще бжде ако можемъ въ едно кратко време да направимъ тия 2.200.000 декари земи културни.

Какво е направено по законитѣ за т. п. с. и т. з. с.? Споредъ сведенията на Дирекцията за трудовитѣ земеделски стопанства, причислени сѣ преди 9 юний 1923 г. къмъ фонда „Държавни земи“ 66.700 декари, общински мери — крайго 250.000 декари, спорни земи — 4.000 декари, манастирски земи — 25.000 декари, частни земи — 350.000 декари. Нека ги кажа, че по закона за т. п. с. бѣха отчуждени крайго около 800.000 декари частни земи. Тѣя дейността на първата дирекция, по първия законъ отъ 1921 г. е извършена въ течение на година и половина, едно сравнително кратко време, както знаете законътъ вѣззе въ сила къмъ есенята на 1921 г. Следъ 9 юний какво стана? 14 месеца първиятъ законъ създаденъ отъ земеделското правителство не се прилагаше. Мотивитѣ за това бѣха да се ревизиратъ всички действия на общинскитѣ комисии по оземляването.

Нека забележа, г. г. народни представители, за честта на тия комисии, че въпрѣки пачетнитѣ ревизии, които станаха, не се констатираха голѣми нередности въ тѣхнитѣ действия; имаше такива, но при всѣка една нова работа има грѣшки, има опущения. Въпросътъ, обаче, не бѣше да се ревизиратъ действията на общинскитѣ комисии по закона за т. п. с.; въпросътъ бѣше другъ — и затора законътъ не се прилагаше; имаше споръ дали да се отгѣни законътъ за трудащата поземелна собственостъ или да се измѣни. Надѣляя второто. Обаче по отношение отчуждаването на частнитѣ земи отъ голѣмитѣ стопанства, законътъ не само не се измѣни, но се окончателно отгѣни, защото както ще видимъ по-после, отъ тия 800 хиляди декари земи, които бѣха отчуждени и отъ които вече около 250 хиляди декари бѣха причислени къмъ общинскитѣ фондове, останала напоследѣтъ само 70 хиляди декари, отъ които и до днесъ днешнитѣ единитѣ декари не е раздаденъ за оземляване на ошѣми, които се нуждаятъ.

Нека ви кажа, че за да се избѣгне по новия законъ отчуждаването на голѣмитѣ стопанства, отнемането на земята на едритѣ чифликчи, дотолкѣ доколкото ги има у насъ, се измени формулата „образцови стопанства“ . . .

Д. Зографски (з. в): „Модерни стопанства“.

С. Дръновски (з): . . . „модерни стопанства“, и се каза: ошѣми стопанства, които се обзаведатъ модерно, могатъ да притежаватъ земя до 1.500 декари.

Г. г. народни представители! Нѣма нужда да ви убеждавамъ, че едно стопанство може да бжде отъ 50 декари и пакъ да е модерно; може да бжде отъ 100 до 200 декари и пакъ да бжде модерно. Въпросътъ е, какви култури се сѣятъ въ него, какъ е организирано то. Независимо отъ това, въ единъ тютюнаренъ край или въ Търновско, напр., където се произвеждатъ градинарски семена, едно стопанство отъ 20—30—50 или 100 декари е едно и то може да бжде образцово. Но,

както и да е, тази формула се измисли, за да може земята на едрите стопани да остане неотчуждаема.

Въз основа на трудовите земеделски стопанства, вместо общинските комисии, предвидяха се като органи общинските съвети. Нека ви кажа, че по моето дълбоко убеждение, това беше направено нарочно, защото се знаеше, че общинските съвети обикновено не само че са по-неподвижни, по-малко работят и ще забавят действията на Дирекцията на трудовите земеделски стопанства, защото нямаше желание да се прилага и законът за т. з. с., но и техният състав при новата власт, беше такъв, че повечето от общинските съветници са заинтересовани и няма да пожелаят да се посегне на меритът, тъй са, които имат повече земи и на които по закона ще се посегне за отчуждаване. Така че общинските съвети бяха и са една пречка за прилагането на закона за т. з. с.

Че това е така, личи от самия доклад на Дирекцията за т. з. с. Нямам го наръка, за да ви цитирам. Въз този доклад ще видите цели страници, където директорът се оплаква от дейността на общинските съвети и изрично казва, че тъй са били една спънка за прилагането на закона за т. з. с.

Р. Василев (д. сг): Г. Дръновски! Тъкмо обратното: направи се, за да се избегне централизацията и се остави на местните хора, които могат да знаят свободните земи и кому да ги раздават. Вие може да си представите, че когато едно централно учреждение се занимава с чужди функции, често пъти от чисто бюрократически съображения може да изкара 50 доклада, за да оправдае стойността си още две години.

С. Дръновски (з): Въпреки това, че въ новия състав на дирекцията няма действително хора, които се амбицираха да направят нещо, да приложат закона за т. з. с. въ формата му от 1924 г., явиха се редица спънки, както от погорната власт, така също и от общинските съвети и законът не можа да се приложи въ неговата ширина. Забележете: оземляването започна едва въ 1927 г., въ края на м. юний или началото на м. юлий.

Д. Зографски (з. в): Търсят наеми, за да могат да съществуват.

С. Дръновски (з): Въ последно време, откакто дирекцията почна да прилага закона, да оземлява, до 15 декември 1927 г., за близо 6 месеца, тя е оземлила 23.871 семейства — а според последните сведения тази цифра се качва надъ 25 хиляди — съ една площ от близо 380 хиляди декари. Измърени и парцелирани са още 22.588 декари, съ които ще се оземлят специалисти, читалища, кооперации и др. Както виждате, през този период на прилагане на закона за т. з. с. не е могло да се задоволят нито четвърти от ония нужди, които е трябвало да се задоволят. А днес, както вече е известно, дирекцията се разформирова и на нейно място ще действа едно съвършено ограничено ликвидационно бюро, което въ този си състав е негодно не само да продължава по-нататък прилагането на закона за т. з. с., но то се оказва негодно даже да оформи онова, което е извършено досега по този закон. Но по състава на бюрото ние ще си кажем думата при второто четене, когато ще разглеждаме бюджетния параграф по параграф.

Въ връзка съ разформироването на Дирекцията за т. з. с. и създаването на новото бюро, нека ви приведа и мнението на агрономическата група въ София, която се е занимавала съ този въпрос и е взела резолюция. Ще прочета само някои точки от нейната резолюция.

Като изброява мотивите, най-после казва: (Чете)

„Реши:

„1. Настоява, управителният съвет на Агрономическото дружество да спре вниманието на отговорните лица върху необходимостта да се продължи оземляването по закона за т. з. с., до окончателното разпределение на причислените и следващи за причисляване към фонда т. з. с. земи, като се определи един краен срок, до който ще може напълно да се ликвидира съ тая работа.

„2. Оземляването да се продължи от едно централно, автономно учреждение, на което да се дадат необходимите средства, за да може да привърши напълно разпределението на поземелния фонд.

„3. Да се посъга на общинските мери според нуждите за оземляване на местните малоземни и безземни и да се вземат бързи и ефикасни мерки за уяснение въ най-къс срок на всички ония пространства от държавни и

общински гори, които от стопанско гледище трябва да се изключат от обекта на горското стопанство и предадат на фонда т. з. с.

„4. Да се предвидят строги санкции за осуетяване на всяко заинтересувано противодействие, да се направят съответни изменения въ закона за т. з. с., за да бъде последният административно по-лесно приложим, и

„5. Българската земеделска банка да положи всички усилия, щото оземлените да бъдат своевременно и въ достатъчен размер кредитирани, като се избягнат формалностите и кредитирането стане под гаранцията на държавата“.

Нашето становище по тоя въпрос е следното. Ние сме тук, г. г. народни представители, на първо място, че днешното ликвидационно бюро трябва да остане въ един такъв състав и размер, щото да бъде работоспособно, за да може не само да оформи това, което е извършено досега — защото след оземляването следва издаването на документи, оформяването и издаването на актове — но и да довърши оземляването въ всичките общини, където има общински фонд по закона за т. з. с.

Второ, частните земи, макар и да са отчуждени по закона за т. з. с., и причислени към този фонд, колкото ги има досега, на общо основание да се раздават на нуждаещите се.

Трето, част по-скоро да се изключат от обекта на горското стопанство всички закъляващи държавни гори и да се причислят към общинските фондове за т. з. с.

Четвърто, да се посегне на общинските мери, според нуждите на общините, за да могат да се задоволят всички ония, които имат нужда от земя, както малоземните, така и безземните.

Пето, Българската земеделска банка да тури нужните кредити въ разпореждането на тези стопани, за да могат тъй част по-скоро да обзаведат своите стопанства и да почнат работата.

Шесто. Един въпрос, който е въ връзка съ горните въпроси и изобщо съ въпроса за аграрната реформа у нас, е въпросът за фондовите училищни, скотовъдни, читалищни и др. г. г. народни представители! Известно ви е, че маса общини у нас са отчуждили от общинските мери съ стотици и хиляди декари за училищни фондове, за скотовъдни фондове, за читалищни фондове, а нъкъде има и църковни фондове, и т. н. Обаче използването на тези земи става по такъв начин, че от тях се ползват само ония, които имат повече пари, по-богатите, които и без това имат земя. Малоимните или безземните, често пъти, за да могат да си вземат поне по няколко декари земя, за да осигурят прехраната на своята челяд, също се явяват на търговете, защото тези земи се дават на търг и там, който наддаде повече, той ги взема; така че има случаи, когато декарът земя стига до 400—500 л., а нъкъде даже и 600 л. наем, когато тая земя ще се използва само за зърнени храни. Естествено е, че ако при такова раздаване на тези земи, ги вземат бедните, малоимните, тъй, вместо да осигурят прехраната на своята челяд, ще заборчвят, ще задължват още повече. Често пъти те наддават само затова, защото знаят, че утре няма да плащат и не могат да платят. И, ако направите днес справка въ общините, ще намерите — както и на пример въ моята община, с. Бренница — че всички полци са протестирани, защото населението, което е вземало земя е наддавало до 400—500 л. на декар, днес не може да плати и по 100 л. наем на декар.

Независимо от това, както ви казах, по-голямата част от земята на тези фондове се вземат от онязи, които и без това имат земя, тъй са, които наддават, а бедното, малоимното население се лишава от земя. Ето защо, аз съмтам, че и този въпрос би трябвало да се уреди по законодателен ред. Аз не зная доколко ние бихме могли да се мисим въ работите на общините, на църквите, на читалищата и т. н., обаче съмтам, че е въ интереса на производството, въ интереса на мира въ тая страна, на нейното спокойствие, щото тези земи да не се дават под наем, а общинските съвети, въ съгласие съ агронома или съ други някои институти, да определят един минимален наем и земите да се раздават предимно на ония, които нямат земя, на малоземните.

Ц. Стоячев (з. в): Най-добре да се дават на исполница.

С. Дръновски (з): Исполницата е много скъпа.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Иначе не се намират хора, които да ги взематъ. Все е по-добре на испoлиця, отколкото да платишъ 400 л. и нищо да не изкарашъ.

С. Дръновски (з): Или пъкъ, ако е въпросъ да се даватъ тия земи на търгъ, то на търговетъ да се допуснатъ само ония, които иматъ нужда отъ земя, които сж въ списка на малоземленитъ и безземленитъ.

Ние смѣтаме, че по тоя начинъ тѣзи фондове ще допринесатъ, за да може на онѣзи дребни стопани, малоимотнитъ въ селата, които не могатъ по закона за т. з. с. да бждатъ дооземлени или оземлени, да имъ се дотъкми земята, именно отъ тия фондове. Защото нека признаемъ, че нито училищата, нито църквитъ, нито пъкъ читалищата сж институти, които ще трѣбва да експлоатиратъ по такъвъ начинъ маломотнитъ, беднитъ въ нашитъ села. Ние знаемъ, че и тѣ иматъ нужда отъ доходи, обаче наемитъ трѣбва да бждатъ по възможностъ такива, че да могатъ да бждатъ поносими за по-беднитъ, малоимотнитъ и безимотнитъ въ селата.

Съ това азъ почти свършвамъ онова, което имахъ да кажа по законопроекта.

Г. г. народни представители! Накрай дължа да забележа, че само отъ едно наведено и правилно разрешение на аграрния въпросъ у насъ — дотолкова, както казахъ и порано, доколкото той съществува — ще зависи и спокойствието, бихъ казалъ и омилотворението, на нашата страна. Още повече, нека имаме предъ видъ, че тѣзи земи, които сж раздавани досега, сж земи, които, бихъ казалъ, не носятъ никакви доходи, и ако тия десетки, стотици хиляди декари, които ние ще получимъ отъ земитъ отчислени отъ горското стопанство, отъ блатата, отъ общински мери, отъ държавни земи и т. н., се турятъ подъ култура, ако се заведе една правилна обработка на тия земи, ако се направятъ тѣ културни, азъ смѣтамъ, че въ едно кратко време ние ще увеличимъ нашето земеделско производство съ стотици хиляди и милиони килограми храна.

Т. Ерменковъ (д. сг): Вие хубаво описалте начинитъ, по които е ставалъ грабежътъ на частни и общи земи презъ вашето управление, но Вие не ни казахте нищо какво сте направили презъ ваше време за повдигане на производството на съществуващата земя, която имаме. Това бихме желали да чуемъ отъ Васъ, а не начинитъ, по които е станалъ грабежътъ.

С. Дръновски (з): Ще Ви отговоря веднага. Ние бѣхме, които създадохме закона за подобрене на земеделското производство, по който днесъ и г. министъръ Христовъ работи. Това е законодателство отъ земеделско време.

Министъръ В. Молловъ: Чиновницитъ го създадоха.

Д. Зографски (з. в): Вие продължавате политиката на земеделското правителство; нищо ново не сте дали.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Миналата година се занимахмъ съ въпроса за извънредния бюджетъ отъ 240 милиона лева и тогава се каза отъ министерската маса, че другъ свръхсмѣтенъ кредитъ нѣма да се иска, понеже туй е въ политиката — изречно е — на днешния министъръ на финанситъ, г. Молловъ.

Ние трѣбва само да съжаляваме, че Народното събрание днесъ е изправено наново — и то въ края на бюджетната година, и то безъ бюджетопроектъ за идущата година, и то тогава, когато въ фамозния протоколъ, съ който ще се занимаемъ, изрично стои писано, че ние ще имаме единъ-единственъ бюджетъ, и то следъ като този протоколъ е подписанъ, да се занимава съ единъ законопроектъ за свръхсмѣтенъ кредитъ, на който цифрата не е поставена нито въ мотивитъ, нито пъкъ вътре, по която събрана достига 91.368.316 л.

Г. г. народни представители! Второто, за което ние трѣбва да съжаляваме, е това, че и друга една страна отъ политиката на сегашния министъръ на финанситъ, която той е поддържалъ въ продължение на много години, именно, че въ бюджетитъ не бива да сѣ законодателствува, сега, въ тѣзи извънредно мъчни времена за нашия фискъ и за финансовата ни политика, е нарушена, защото ние виждате въ законопроекта за извънбюджетенъ (свръхсмѣтенъ) кредитъ по бюджета за 1927/1928 финансова година

наново пакъ наредени чл. чл. 2—5 включително, въ които има материя отъ чисто законодателенъ характеръ.

И трето, трѣбва да се съжалява, че съ законопроекта за свръхсмѣтенъ кредитъ се изискватъ суми, които е могло да бждатъ предвидени и които ние сме били длъжни да предвидимъ, ако сме ги намислили като необходими, за да се впишатъ въ бюджета.

Г. г. народни представители! Вѣрно е, че финансовото положение на България е тежко; вѣрно е, че положението лично на финансовия министъръ е много тежко. И азъ бихъ желалъ той да не взема моитъ думи като упрѣкъ само за него, защото се касае за финансовитъ министри въобще, особено за тѣзи следъ войната. Цифритъ, които ще цитирамъ, далсѣ не визиратъ само него, макаръ че го включватъ. Може би не по-малко гнѣвъ въ душата има и у него, отколкото има у нѣкой отъ насъ, дѣто ние се занимаваме при туй положение да се занимаваме съ свръхсмѣтенъ кредитъ въ този моментъ, но азъ съмъ длъженъ да кажа думата такава, каквато е, че една бюджетна анархия винаги води до една интервенция на кредиторитъ и че маса отъ постановленията въ протокола на Съвета на Обществото на народитъ, които постановления твърде много тежатъ, не изхождатъ отъ никаде другаде, освенъ отъ една лоша практика, отъ едни основни грѣшки въ гласуването и въ упражнението на нашитъ бюджети. Тѣй че, азъ не отказвамъ, че ние имаме всичкото основание да се сърдимъ на Женева, но азъ съмъ длъженъ да прибавя веднага, че ние сме съдействували и съдействуваме твърде много за създаването на това положение, въ което ни поставя Женева: напр., въ този законопроектъ се нарушава хубавиятъ принципъ, проповѣданъ отъ г. Моллова, че не бива да се законодателствува съ бюджета, като се предвиждатъ нѣкои работи, които, азъ бихъ казалъ, или сж въпросъ на отдѣлни законодателства, или пъкъ въобще не би трѣбвало да занимаватъ Народното събрание; напр. вѣчните тѣзи размѣствания въ фонда за културни мѣроприятия при Министерството на земеделството и държавнитъ имоти и намаляния сега, въ края на годината, отъ които оставатъ още нѣколко дни. Защо именно сега да се предвижда, че кредититъ отъ 15 милиона лева по § 19 отъ бюджета на фонда „Културни мѣроприятия“ при Министерството на земеделството и държавнитъ имоти за 1927/1928 г. се намалява съ 9 милиона лева и остава 6 милиона лева, а следъ това се казва, че по сѣмния бюджетъ става увеличението на кредита по § 21 отъ 8.630.000 л. на 10.630.000 л., т. е. съ 2 милиона лева? Заседанията на бюджетарната комисия ставаха въ тая зала, и азъ си припомнямъ какви дълги и широки разисквания ставаха по всѣки единъ отъ тѣзи параграфи. И сега, когато никой въ тая зала не проявява какъвто и да е интересъ къмъ единъ бюджетъ отъ 100 милиона лева, освенъ нѣколко души, които сж останали тукъ по банкитъ, както виждате, не повече отъ 40 души, нѣма и толкова — нека го кажемъ, нека бжде отбелязано въ протоколитъ, това е еднакво упрѣкъ и за болшинството и за опозицията — днесъ ние трѣбва да се занимаваме съ това размѣстване на кредити, безъ да има достатъчно нито интересъ, нито данни, да видите какъ ставатъ и защо ставатъ тия размѣствания на милиони и милиони лева. Питамъ азъ, защо е и чл. 4 въ този законопроектъ за свръхсмѣтенъ кредитъ, въ който членъ става едно измѣнение на процентитъ, като се казва, че процентитъ до 25% и 10% се изчисляватъ и плащатъ само върху brutниятъ основни заплати и пр. и пр.? Защо се прави това измѣнение въ чл. 5, че министърътъ на финанситъ определя на кои отъ служителитъ въ Министерството на финанситъ ще трѣбва да се даде възнаграждение отъ тоя фондъ и въ какъвъ размѣръ? Какви сж тия възнаграждения; отъ кой фондъ се даватъ тия възнаграждения; защо се даватъ тѣ; въ какъвъ размѣръ сж; защо сега тѣй индентно се дава или се разширява това право на финансовия министъръ, никой не ни обяснява, никой нѣма да ни обясни.

Другиятъ въпросъ, на който азъ си спрѣхъ вниманието, е, че множество отъ тѣзи разходи можеха или бѣхме длъжни, правителство и Парламентъ, да ги предвидимъ, ако бѣха необходими въ редовния бюджетъ или въ следващитъ други бюджети.

Г. Петровъ (нац. л): Болшинството има 175 души депутати, а присѣдствуватъ само 22!

Министъръ В. Молловъ: Когато дойде до гласуване, всички ще бждатъ тукъ. За слушане не можемъ всички да задължимъ да присѣдствуватъ. Кворумъ трѣбва да има, когато става гласуване.

И. Януловъ (с. д): Формално така е, г. министре, но азъ намирамъ, че упрѣкътъ на г. Петровъ не е само къмъ бошинството.

Министъръ В. Молловъ: Но и той дойде преди една сесия.

И. Януловъ (с. д): Упрѣкътъ е въобще къмъ цѣлата Камара, че има единъ унасъкъ, че има една умора. И не дай, Боже, да бутне нѣкой тая Камара, ще пострада не тя, ще пострада цѣлиятъ парламентаризмътъ въ България. Касае се до психологическата страна.

Г. г. народни представители! Въ дадения случай ние имаме свръхсметенъ кредитъ не само къмъ редовния бюджетъ, както сме привикнали да имаме, а свръхсметенъ кредитъ и къмъ бюджета на фондовете. Въ този законопроектъ ние имаме още свръхсметенъ кредитъ, както се казва, и къмъ извънредния бюджетъ отъ 1 юни 1927 г. И азъ съ нѣщо не съмъ гарантиранъ, че нѣма да имаме свръхсметенъ кредитъ на свръхсметния кредитъ къмъ свръхсметния кредитъ отъ 1927 г.

Министъръ В. Молловъ: Нѣма време да се реализира това Ваше остроумие, г. Януловъ.

И. Януловъ (с. д): Зная, че нѣма сега време, г. министре, но следъ малко може би ние ще гласуваме две дванадесетинки, тъй че срокътъ за осъществяването на тѣзи остроумия се продължава съ 2 месеца.

Министъръ В. Молловъ: Ще имате редовенъ бюджетъ.

И. Януловъ (с. д): Но въпросътъ, който ме интересува, е, че много отъ тѣзи кредити можехме да ги предвидимъ, ако трѣбваше. Мотивитъ къмъ законопроекта, съ който ние се занимаваме, съ, че въ продължение на настоящата финансова година се наложило да се произведатъ известни разходи, за които не достига гласуванитъ кредити, или разходи, които не сѫ били предвидени въ бюджета, но сѫ поети съ договорни задѣлжения и изплащането се извършва по решение на Министерския съветъ. Значи, тѣ не фигуриратъ въ бюджета. За други пъкъ, плащането ще трѣбва да стане въ най-близо време.

Азъ твърдя, че 9/10 отъ посоченитъ разходи не отговарятъ на тѣзи мотиви, макаръ че тѣзи мотиви сѫ незаконни по изискването на закона за бюджета, отчетността и предприятитя. Г. Молловъ се е подписалъ подъ тѣзи мотиви. Азъ зная колко е той внимателенъ. Но въ едни мотиви не може да се каже, че сѫ извършени тѣзи разходи по решение на Министерския съветъ и сега се иска да се одобрятъ. Следъ малко азъ ще се върна на този въпросъ, когато ще посоча едно друго нарушение въ тая област, което достига 1.010.000.000 л. и което не се касае до министъръ Молловъ, но се касае изобщо до финансовата практика следъ войната. Г. министърътъ на финанситъ въ мотивитъ къмъ законопроекта, за да утвърди, че нѣкъде имало недостигъ на кредити, а другаде Министерскиятъ съветъ е трѣбвало бързо да реши, пита нѣколко случая: (Чете) „Субсидията за издръжка делегацията въ България на Международното бюро за труда при Обществото на народитъ за 1927 календарна година“. Азъ се занимавамъ съ въпроситъ на труда, но такава делегация не знамъ да е имало презъ 1927 г. (Продължава да чете) „За изплащане горски такси“ и пр. „За купуване картонъ за пощенски писма; за изплащане закупенитъ австрийски вагони“. Питами г. министра, дали не е могло да се предвиди необходимиятъ кредитъ или дали бързо е трѣбвало Министерскиятъ съветъ да реши извънъ волята, извънъ предварителния вотъ на Парламента, известни разходи, напр. за безотчетнитъ на Министерството на полицията, за довършване ликвидацията на Финансовото министерство презъ второто полугодие? Какво разбира Финансовото министерство подъ това наименование „за довършване ликвидацията презъ второто полугодие“, ще ми каже г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Молловъ: Ще ви кажа, разбира се.

И. Януловъ (с. д): Защото Финансовото министерство не се намира въ ликвидация и ще трѣбва да знаемъ какво разбира Финансовото министерство подъ „ликвидация“.

Министъръ В. Молловъ: Разбира ликвидационенъ периодъ.

И. Януловъ (с. д): Зная, г. Молловъ, но ние ще гласуваме кредити и ще трѣбва да знаемъ за какво ще гласуваме.

Министъръ В. Молловъ: Заповѣдайте въ бюджетарната комисия, ще Ви се обясни.

И. Януловъ (с. д): Азъ твърдя, че двестъ причини, посочени въ мотивитъ, също така не съответствуватъ и на други искания въ проекта: да гласуваме сега сума за консомативни материали на Държавната печатница, наемъ на Главната дирекция на статистиката, за издръжка Смесената гръцко-българска комисия по изселването кредитъ отъ 15 милиона лева, а тъй също и субсидия за Народния театъръ — 2.200.000 л. Тукъ е г. министърътъ на народното просвѣщение, питами го да ми обясни: какви кредити не достигаха?

За обезщетение за убитъ боленъ добитъкъ се искатъ 6 милиона лева.

За държавнитъ дългове: „за разни други разходи“, се иска да отпуснемъ една сума отъ 757.012 л. Азъ се надявамъ, че г. министърътъ на финанситъ ще обясни тази терминология.

Министъръ В. Молловъ: Веднага.

И. Януловъ (с. д): Тѣ сѫ толкова много, че не можете веднага.

Министъръ В. Молловъ: Не сѫ толкова много.

И. Януловъ (с. д): Искане се и субсидия за издръжка делегацията въ България на Международното бюро за труда (отдѣлъ за бѣжанцитъ) при Обществото на народитъ презъ 1927 г. Следъ това се иска отпускане помощъ за издръжка на Кооперативната школа и т. и.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че по всички тия параграфи редовниятъ бюджетъ какъвто е отпуснатъ, е отпуснатъ, извънредниятъ бюджетъ какъвто е допълнитъ, е допълнитъ. Само въ екстрени случаи въ нѣкои работи може да се допусне и предвиди единъ извънреденъ кредитъ, както, напр., се предвиждатъ известни разходи за погребение, за откупване на известни къщи, за поправка на известни вагони и пр. Въ таквъ случай разбирамъ да бждемъ изправени предъ гласуване на свръхсметни кредити и то въ края вече на финансовата година. Следва да поискаме изрично отъ г. министра на финанситъ да обясни тия кредити.

Държавнитъ дългове говорятъ за възнаграждение на експерта Вито Форнари и „разни други разходи“ — всичко 750 и толкова хиляди лева. Ние би трѣбвало да знаемъ какво значи това „разни други разходи“.

Министерството на външнитъ работи и изповѣданията иска 410.000 л. за издръжка делегацията въ България на Международното бюро на труда. Въротно се касае за идването на Тикси и Проктеръ въ връзка съ бѣжанския заемъ. Защото коя друга делегация на Международното бюро на труда е идвала въ България? Г. министърътъ на финанситъ се срѣща съ хората, когато дойдатъ отъ Международната организация на труда и знае. Би било действително странно, ако и ние не знаемъ тия делегати на Международното бюро на труда, дошли въ България. Така щото, азъ допускамъ, че се касае за Тикси и Проктеръ, но тѣ не идваха презъ 1927 г., то бѣше доста отдавна. И азъ не мога да допусна, че сумата за тѣхното възнаграждение, ако се заплати отъ България, би достигнала до 410.000 л.

Искатъ се 2.200.000 л. субсидия за Народния театъръ. Ако се не лъжа, ние гласувахме една доста голяма сума. Г. министърътъ на народното просвѣщение ни увѣри, че тя е достатъчна. Каква е тази субсидия сега отъ нови 2.200.000 л.?

Заедно съ това, г. г. народни представители, на насъ се представя единъ бюджетъ за ликвидация на Дирекцията за трудовитъ земеделски стопанства. Е добре, азъ бихъ желалъ по последния въпросъ да ни се представи единъ законопроектъ за измѣнение на сега съществуващия законъ, и въ връзка съ него да знаемъ какви ще бждатъ границитъ на дейностъ на това ликвидационно бюро за трудовитъ земеделски стопанства, да знаемъ какви измѣнения, следователно, ще се наложатъ въ прилагането на закона, вследствие на това ограничение. А това законодателстване е тъй широко, тъй голямо, засѣга такива големи интереси! Вие виждате, че г. Дръновски, нашиятъ колега, говорей въ продължение на два часа само по този пунктъ, да ви докаже значението на този въпросъ. И азъ също намирамъ, че по този начинъ не може да се манипулира при измѣненето или урегулирането на цѣли държавно-стопански ресурси.

Но азъ твърдя, г. г. народни представители, че този начинъ, — тихичъкъ, спокоенъ, упражняванъ въ единъ вечеренъ часъ между 30—40 души депутати, отъ които никой отъ тяхъ не би желалъ, щото Камарата да бъде само регистрационно бюро, — води къмъ катастрофални последици за бюджетната политика на страната. Азъ бихъ попиталъ, и съ това мисля, че нѣма да предизвикамъ — както бѣше, когато преди една година говорихъ, че има дефицитъ — неоснователно възраженията на г. министра на финансите, защото това е въ полза на финансовата политика у насъ, безъ която ние не можемъ: какъ ние ще гласуваме единъ свръхсметенъ кредитъ въ този моментъ, следъ като имаме данни, че въ цѣлото държавно счетоводство има една голѣма неяснотъ, не въ редовнитъ и извънреднитъ разходи, а въ суперъ-извънреднитъ разходи, ако ли позволимъ да си послужа съ тази думи. На насъ ни се раздадохъ едни дебелъ книги: законопроектитъ за сключване на бюджетитъ на държавата за 1920/1921 до 1924/1925 финансова година и докладъ на Върховната сметна палата до Народното събрание по изпълнението на бюджета за 1925/1926 финансова година.

Г. г. народни представители! Тия книги съдържатъ единъ материалъ въ себе си, който е една осъдителна прилика за финансовата практика въобще въ нашата страна. Тамъ се вижда, какъ вследствие на това, че ние не сме имали солидно счетоводство и, най-главно, не сме имали грижа за уравнивяване на приходитъ и разходитъ, се е явила една голѣма разлика за годинитъ отъ 1920/1921 до 1925/1926 финансова година включително между постигнатитъ суми и изразходванитъ суми — остане гласуваното отъ бюджетитъ, вземете туй, което българскиятъ народъ е далъ, вземете туй, което хазната е изхарчила по редовни бюджети, по извънредни бюджети, по фондови бюджети и т. н. Като вземете тази разлика между всичко постигнато и всичко изразходвано, годинитъ, както ги изредихъ, ни даватъ само минуси. Тия минуси сѫ: 18 милиона, 859 милиона, 63 милиона, 116 милиона, 1 милиардъ и 112 милиона, 749 милиона и се получава една сума отъ 2 милиарда 917 милиона лева дефицитъ — кръгло 3 милиарда дефицитъ въ продължение на 6 години. Народнитъ събрания, когато сѫ гласували, не сѫ ли си задавали въпроса, че идущитъ бюджети трѣбва да покриятъ дефицита на миналитъ бюджети, а сѫ довели положението до тая страшна констатация на Върховната сметна палата? Документътъ е твърде много официаленъ, документътъ твърде много отговорности сочи, и документътъ твърде много отговорности слага върху насъ, за да диримъ други, конкретни отговорности. Не е ли странно, че тия 6 бюджети следъ войната сме ги оставили да се упражняватъ по тоя начинъ, щото да доведатъ до единъ бюджетенъ дефицитъ отъ 3 милиарда лева? Но, което е още по-страшно, бихъ казалъ азъ: къмъ горнитъ дефицити, на обща сума отъ 2 милиарда 917 милиона лева, се прибавя и сумата отъ 1,010,175,298 л. — една голѣма частъ отъ която сума не е гласувана отъ Народното събрание, друга голѣма частъ не е минала презъ Министерския съветъ, а най-голѣмата частъ не е представена за утвърждаване, за преглеждане отъ Върховната сметна палата. Тѣ сѫ единъ летящъ дългъ по текушитъ сметки на отдѣлни ведомства къмъ Българската народна банка съ открити задължения до 30 юний 1926 г. — значи, неизплатени вземания съ хвърчащи разписки. Върховната сметна палата казва: „Поради промѣна на хѣстожителство и смъртъ на нѣкои отъ отчетницитъ, ако има злоупотребени или отклонени суми, за издирването или събирането имъ ще се срѣщнатъ съществени прѣчки“. И Върховната сметна палата казва по-нататкъ, че тая финансова практика е „погрѣшна въ основата си“ — цитирамъ думитъ на най-върховното държавно финансово учреждение въ България. Тамъ се вижда, че повеленията на конституцията и на законитъ не сѫ били точно спазени. А знаете, че, споредъ повелението на конституцията, могатъ да се правятъ разходи, безъ разрешението на Народното събрание, най-много въ размѣръ на единъ милионъ лева, ако, разбира се, въ бюджета не е предвиденъ съответниятъ кредитъ. Знаете сѫщо повеленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията, въ който изрично се казва сѫщото. Сѫщо — и въ законитъ за отдѣлнитъ бюджети се предвижда сѫщото.

Въпреки гореизброенитъ повеления на конституцията и на законитъ, отъ редица години била въведена „практика“ да се взематъ отъ касиера на държавата — Българската народна банка — пари подъ разписка. Отъ начало тази практика била за суми за заплати, но по-после тя била

„разширена“. Говори се въ доклада и по отношение на други видове разходи, като, напр., за палти и дневни, за канцеларски потребности, за отопление и осветление, за храна и пр. Има случаи даже, при които сѫтеглени суми подъ разписки за изплащане на разходи, за които не е имало разрешенъ кредитъ по бюджета, нито пъкъ по-късно е билъ поискванъ таквъ отъ Народното събрание за оформяването на извършения вече разходъ, което е нарушение на закона за бюджета, отчетността и предприятията. „Изтеглянето на суми подъ разписка“, се казва по-нататкъ въ доклада на Върховната сметна палата, „отъ държавното съкровище е ставало и при режима на новия законъ за Върховната сметна палата и за окръжнитъ сметни палати, което е тоже нарушение на закона. Това сѫ, обаче, единични случаи и се отнасятъ до разходи, за които било поради това, че сѫ отъ смененъ характеръ, било пъкъ, че въ момента като нови и непредвидени разходи, нѣма разрешение за тѣхъ по бюджета кредитъ, или пъкъ по други причини, при които министърътъ на финансите е разпоредилъ да се изплатятъ отъ Българската народна банка и то за всѣки конкретенъ случай отдѣлно“.

Въ всѣки случай фактъ е, че тая сума е изразходвана неправилно, незаконно и че за нея Върховната сметна палата предупреждава, че могатъ могатъ да се намѣрятъ отговорноститъ по нея и че при изразходването на тая сума е нарушена конституцията и двата закона — законътъ за бюджета, отчетността и предприятията и законътъ за Върховната сметна палата и за окръжнитъ сметни палати — независимо отъ законитъ за бюджетитъ. А тая сума достига 1,100,000,000 л. и то включително 1925/1926 финансова година.

В. „Миръ“ като прави на уводно мѣсто тая констатация на „Неокачествима дързостъ“ — това е заглавието на уводния артикулъ на вестника — казва: (Чете) „Ще мине ли тая — тая практика — незабелязано въ Народното събрание, дето докладитъ на Върховната сметна палата не причиняватъ разисквания?“. . . . „Такава практика, да се изразходватъ суми само подъ разписки по гореизложенъ начинъ“, казва в. „Миръ“, „не е имало и въ време на пъленъ абсолютизъмъ“ — и въ времето на руския царизъмъ.

К. Томовъ (з): Това е за насърчение на земледѣлието.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Ние, отъ опозицията, можемъ бихме могли да се обаждаме по тоя въпросъ, защо тая практика започва отъ доста далечни години, даже преди 1919/1920 г., включвайки 1926 г.

Министъръ В. Молловъ: А сега е спрѣна!

И. Януловъ (с. д): Както казахъ и по-рано, и както сте забелязали, азъ се мѣча да бъда безпристрастенъ. Но азъ съмъ длъженъ да посоча, че тая практика е крайно осъдителна, че тя е убийствена. Ние тукъ споримъ и се осъждаме рѣзко по поводъ на единъ законопроектъ за свръхсметенъ кредитъ въ размѣръ на 100 милиона лева, а това се касасъ до една сума отъ 1 милиардъ и толкова лева, които сѫ отишли въпреки конституция, въпреки законитъ на царството. Разбира се, че това положение е много тежко. Веднага се предлага рецептата въ в. „Слово“. Както знаете, азъ не цитирамъ опозиционни вестници; азъ цитирамъ изключително правителствени вестници, за да бъдемъ наясно. Нитче казва: „Рисувайте нѣщата съ собственитъ имъ цѣтове, тогава тѣ се възприматъ“ — азъ ги рисувамъ съ вашитъ нюанси. Казва се, че къмъ редовния дефицитъ отъ 2,916,000,000 л., като притуримъ и този дефицитъ отъ 1,010,000,000 л., получава се единъ дефицитъ отъ 3,926,000,000 л., значи, близо 4 милиарда лева, което съставлява голѣмата частъ отъ задължението на държавата къмъ Българската народна банка. Става ясно, значи, откъде иде това задължение; то е въ най-голѣмата си частъ, въ 9/10 бихъ казалъ, отъ тѣзи дефицити отъ миналото. И авторътъ, единъ добъръ икономистъ, предлага въ „Слово“: „Часъ по-скоро трѣбва да се оформятъ тѣзи платѣжи съ платѣжни заповѣди и да се гласуватъ съответнитъ кредити въ Народното събрание“. Дали за това ще се внася законопроектъ, какъ ще стане това, не знамъ. Или пъкъ, казва авторътъ: „Още по-умѣстно е, ако тѣзи задължения по въ какъвъ начинъ се издѣлжватъ съ частъ отъ предстоящия държавенъ възстановителенъ заемъ“. Г. Молловъ може малко да се посмѣе, макаръ и да не се смѣе сега, защото всичко, което има да се дължи, се хвърля все върху този възстановителенъ заемъ, когато насъ ни се обясни, че той

е точно разпредѣленъ. И азъ нѣма защо да ви чета разпредѣлението; известно е отъ протокола на О. Н., че даже сума отъ 90 милиона лева се предназначава за изплащане лихвитъ, които държавата дължи на Земледѣлската банка. Питамъ азъ тогава: какъ можемъ да възприемемъ подобна рецепта, да изплатимъ и това задължение съ заема?

Въ друга статия се предлага хвърчащиятъ дефицитъ отъ 1 милиардъ лева да се изплати също отъ заема. „Смъщо така отъ заема“ — доста положително се казва — „ще се ликвидира дефицитътъ отъ 1 милиардъ лева за бюджетнитѣ години 1926 и 1927, който спъва съкровищната служба“. И това, сигурно, е писано безъ съгласието на министъра на финанситѣ, респективно — въ дисхармония съ протокола отъ Женсва.

При туй положение човѣкъ се пита: имаме ли ние, като парламентъ, явна представа за начина, по който се упражняватъ гласуванитѣ тукъ разходи; второ имаме ли ясно представа за дълженията на нашия фискъ; трето, може ли по туй начинъ да се процедира? И четвърто, положението е такова, че ние трѣбва да бъдемъ извънредно внимателни при гласуването на нови кредити, а това внимание виждате ли го въ народното представителство? Азъ не го виждамъ. Цѣли парламентарни групи отсѣждуватъ, защото смѣтатъ, че законопроектътъ за извънреденъ кредитъ е нѣщо обикновено, че всичко си върви нормално; свикнали сѫ въ България да мислятъ, че финансовиятъ механизъмъ автоматически се самоурежда! Това е едно погрѣшно гледище, и то може да ни доведе до едни такива резултати, каквито посочихъ. Тогава, и чакъ тогава ние разбираме думитѣ на английскитѣ финансови списания: „Защо да оставяме държавата да фамилиарнични съ Българската народна банка?“ Кой подготви едно такова обвинение? Ето ви докладътъ на Върховната смѣтна палата, който ни разкрива материали достатѣчни, за да си отговорите на този трагиченъ въпросъ. Въ това време ние не бива ли да се чудимъ, че въ България ставатъ разходи, които действително могатъ да удивляватъ човѣка и които презъ Парламента минаватъ подъ наименования доста непълни — свръхсмѣтни кредити на свръхсмѣтни кредити! —

Министъръ В. Молловъ: Нѣма свръхсмѣтни кредити къмъ свръхсмѣтни кредити.

И. Януловъ (с. д.): . . . и които въ края на краищата сѫ закрѣпчаватъ въ задължения на държавата, като ви доведатъ до положението да дължите на Народната банка една колосална сума и по този начинъ да държите обезцененъ, макаръ и стабилизиранъ, български левъ.

Г. министърътъ на финанситѣ казва, че нѣма въ този бюджетъ извънредни кредити къмъ извънредни кредити.

Министъръ В. Молловъ: Не. Свръхсмѣтенъ кредитъ къмъ свръхсмѣтенъ кредитъ нѣма. Има свръхсмѣтенъ кредитъ къмъ извънредния бюджетъ, по то е друго.

И. Януловъ (с. д.): Моля Ви се, г. министре на финанситѣ. Вие казвате: „Мотиви къмъ законопроекта за извънбюджетенъ“ — въ скоби казвате „свръхсмѣтенъ“ — кредитъ“.

Министъръ В. Молловъ: Ама извънреденъ бюджетъ не е извънбюджетенъ кредитъ.

И. Януловъ (с. д.): Отъ този свръхсмѣтенъ кредитъ, който предлагате да гласуваме, азъ ви казахъ, че една частъ е свръхсмѣтенъ кредитъ върху редовния бюджетъ, втора частъ е свръхсмѣтенъ кредитъ върху бюджета на фондоветѣ, трета частъ е свръхсмѣтенъ кредитъ върху извънредния бюджетъ.

Министъръ В. Молловъ: Кѣде е свръхсмѣтенъ кредитъ върху свръхсмѣтенъ кредитъ?

И. Януловъ (с. д.): Азъ мисля, че много ясно се изразявамъ.

Министъръ В. Молловъ: Пълно противоречие съ Вашето твърдение.

И. Януловъ (с. д.): Ако съмъ казалъ свръхсмѣтенъ кредитъ, Вие, г. Молловъ, твърде много грѣшите, като предлагате, че това е възражение; това не е възражение на единъ финансовъ министъръ. Азъ твърдя — и въ протокола е записано какъ изброихъ кредититѣ — че не съмъ

казалъ това; ако по lapsus linguae съмъ казалъ свръхсмѣтенъ кредитъ на свръхсмѣтенъ кредитъ, вмѣсто свръхсмѣтенъ кредитъ върху извънредния бюджетъ, нека това бжде Вашето възражение. Но азъ казвамъ, че по смѣстество това Ваше възражение пакъ не е основателно, защото по извънредния бюджетъ се иска свръхсмѣтенъ кредитъ. Този кредитъ самъ по себе си по дефиницията на доктрина, на практика, е извънреденъ бюджетъ и Вие сами го наричате извънбюджетенъ. Той е свръхсмѣтенъ кредитъ, и той е онзи четвърти видъ бюджетъ, който, ако желаете . . .

Министъръ В. Молловъ: Извънреденъ бюджетъ не е свръхсмѣтенъ кредитъ.

И. Януловъ (с. д.): Г. министре! Азъ се радвамъ, ако това е Вашето възражение.

Министъръ В. Молловъ: Не е мое възражение, а Вашето твърдение е неоснователно.

И. Януловъ (с. д.): Моето твърдение е, че това е свръхсмѣтенъ кредитъ къмъ извънредния бюджетъ.

Министъръ В. Молловъ: Вие започнахте съ туй, че съмъ внесълъ единъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 240 милиона лева и съ този свръхсмѣтенъ кредитъ съмъ искалъ допълнителенъ кредитъ. Това Ви бѣше твърдението. Това казвамъ, че не е вѣрно.

И. Януловъ (с. д.): Азъ поддържамъ, че свръхъ този извънреденъ бюджетъ, който е гласуванъ отъ Народното събрание, Вие сега внасяте единъ новъ извънбюджетенъ кредитъ, както го наричате.

Министъръ В. Молловъ: И това е свършено невѣрно.

И. Януловъ (с. д.): Ето какъ гласи законопроектътъ: „Извънбюджетенъ (свръхсмѣтенъ) кредитъ по бюджета 1927/1928 финансова година“.

Министъръ В. Молловъ: Играемъ си съ фрази.

И. Януловъ (с. д.): Г. министре! Или азъ не мога да чета, или Вие. Вие сами наименовате своя законопроектъ извънбюджетенъ (свръхсмѣтенъ) кредитъ по бюджета за 1927/1928 финансова година. Но азъ ще Ви успокоя:

Министъръ В. Молловъ: Разликата въ думитѣ е само въ туй, че Вие вмѣсто „бюджетъ“ употребихте „кредитъ“. Кажете извънреденъ бюджетъ, въпросътъ ще бжде ясенъ. Кредитъ и бюджетъ не е едно и също.

И. Януловъ (с. д.): Г. министре! Очевидно е, че „кредитъ“ и „бюджетъ“ не е едно и също нѣщо. Но тогава, когато Вие искате да се гласува свръхсмѣтенъ кредитъ, сумата по този свръхсмѣтенъ кредитъ, гласуванъ отъ Народното събрание, . . .

Министъръ В. Молловъ: Извънреденъ кредитъ е, а не извънреденъ бюджетъ.

И. Януловъ (с. д.): . . . иде като единъ извънбюджетенъ кредитъ, и всичко въ края на краищата съставлява общата, глобална сума на бюджета, всичко това сѫ разходи. Ако г. министърътъ смѣта, че туй, което се гласува като свръхсмѣтенъ кредитъ не засѣга бюджета, не сѫ бюджетни суми, той много грѣши. Искамъ съ две думи да се изясня по този въпросъ.

Министъръ В. Молловъ: Не казвамъ това, но отговарямъ на Вашата духовитостъ, защото разправяте свръхсмѣтенъ кредитъ къмъ свръхсмѣтенъ кредитъ — остроумие, което отведе си позволитѣ.

И. Януловъ (с. д.): Г. министре! Свършихте, нали?

Министъръ В. Молловъ: Свършихъ.

И. Януловъ (с. д.): Успокойте се.

Министъръ В. Молловъ: Желателно е и Вие да свършите.

И. Янулов (с. д): Желателно Ви е, разбира се, и азъ да свърша, . . .

Министър В. Моллов: Да свършите по този въпросъ, по другитъ продължавайте.

И. Янулов (с. д): . . . защото сж Ви омръзнали и финанси, омръзнала Ви е и цѣлата тази главоболна работа.

Министър В. Моллов: Азъ съ голѣмо внимание Ви слушамъ.

И. Янулов (с. д): Ако ме слушахте съ голѣмо внимание, Вие бихте разбрали добре моята мисль, която азъ изказахъ и въ 1927 г.: първо, редовниятъ бюджетъ; второ, бюджетътъ на фондоветъ; трето, извънредниятъ бюджетъ; четвърто, свръхсметнитъ кредити; лето, отдѣлнитъ бюджети, които изброихъ тогава и които ги нарекохъ „невидими“, както ги нарече и г. Семерджиевъ, на около 200 милиона лева, съ които се покриватъ старитъ разходи; шесто, сключениятъ заемъ въ размѣръ на 250 милиона лева отъ фондоветъ; седмо, сумата отъ 300 милиона лева, която гласувахте за завършване на започнатитъ държавни зѣлания — тогава твърдѣхъ и сега поддържамъ, че всичкитъ тѣзи кредити, които изхождатъ отъ Народното събрание като вотирани суми и които се даватъ на изпълнителната власть да разпорежда съ тѣхъ, съставляватъ глобалната сума на бюджета. Точно така разсѣждава и Върховната смѣтна палата, която прави своитъ изчисления не върху това, какво вие сте гласували като свръхсметенъ кредитъ, като извънреденъ бюджетъ, а събира всичко гласувано по редовния и извънредния и т. н. бюджети и кредити, всички приходи и разходи и дохожда глобално до ония суми, върху които азъ спрѣхъ вашето внимание. Азъ се изяснихъ, прочее, по спорния въпросъ. Той е толкова дребенъ въ сравнение съ голѣмитъ въпроси, които развивамъ, и толкова ясенъ, че действително при разискванията на тѣзи голѣми въпроси ние достигаемъ съ него до известно, бихъ казалъ азъ, издребняване, което не би трѣбвало да бѣде присъщо никому. Но веднѣжъ разкрито предъ насъ, че върѣки всички тѣзи наименования, съ които действително могатъ да се правятъ духовитости, нашитъ бюджети свършватъ за 6 години съ единъ дефицитъ отъ близо 4 милиарда лева; веднѣжъ разкрито, отъ друга страна, че ние продължаваме старата практика да гласуваме, и то въ края на бюджетното упражнение, извънбюджетни — това е нова терминология — кредити; следъ каго, вѣроятно, утре ще се занимаемъ съ гласуването на $\frac{2}{12}$ отъ бюджета за 1928/1929 финансова година, и вече знаемъ, че нѣма да бѣде свободно гласуванъ бюджетъ отъ Парламента, защото бюджетитъ ни въ бѣдеще ще бѣдатъ контролирани, съгласно писани и неписани текстове — азъ се питамъ тогава: какво заключение можемъ да извадимъ за финансовата политика на България и какъ можемъ да търсимъ отговорността, че достигаемъ до положението, што да кърпимъ нашитъ бюджети съ подобни догматически бюджети, които и изцѣло сж една грѣшка, и въ детайли? Азъ ще очаквамъ съ голѣмо търпение да чуя какъ ще бѣдатъ изяснени детайлитъ отъ г. министра на финанситъ, но даже да бѣдатъ разяснени, пакъ сж една голѣма грѣшка, защото по никой начинъ не можемъ сега да гласуваме помощи, наеми и разни други разходи, неопредѣлени суми, когато всичко това е трѣбвало да бѣде предвидено въ редовния бюджетъ, или, най-малкото, въ единъ таквъ моментъ може да бѣде отложено за известно време и да бѣде гласувано въ идещия бюджетъ.

Г. г. народни представители! Ние бързаме съ гласуването на финансовитъ закони. Може би още тази вечеръ ще бѣде гласуванъ този извънбюджетенъ (свръхсметенъ) кредитъ отъ 91 милиона лева; може би утре ще бѣдатъ гласувани $\frac{2}{12}$ за 1928/1929 г., което е най-лошата практика; следъ туй вече ще гласуваме протокола за заема, следъ него ще гласуваме единъ бюджетъ за десетъ месеца, но който трѣбва да се допълни и съ гласуваната вече сума за два месеца. Тази процедура върви доста бързо, тя върви при една крайно уморена, както виждате, парламентарна атмосфера, тя върви и при цѣлия този хаосъ, констатиранъ отъ Върховната смѣтна палата, констатиранъ въ сѣщото време и отъ всички насъ въ Парламента.

Какво може да бѣде нашето заключение? Фокусътъ на цѣлата тази политика е заемътъ. Е добре, има двама автори, които сж извънредно мѣродавни заради насъ. Единътъ отъ тѣхъ пише безъ подписъ въ в. „Слово“, но той е известенъ

като единъ отъ най-голѣмитъ икономисти въ България. Той ви казва: „Съ заемъ не може да се лѣкува едно хроническо лошо финансово положение, каквото е днешното наше финансово положение, което се дължи на погрѣшни финансови методи. Съ заемъ може да се премахнатъ само нѣкои отъ тежеститъ на миналото и да се улеснятъ задачитъ на днешната и бѣдещата ни финансова политика, но въ никой случай заемътъ не може да даде срѣдства за покриване на бѣдещитъ дефицити. Правилното е, што всички редовни бюджетни дефицити да се покриватъ съ бюджетни излишѣци въ близкото бѣдеще, а произведението на заема да остане свободно за крупни производствени инвестиции.“ Така се постъпва въ всички други страни, а точно противното ние се гласимъ да правимъ въ нашата страна.

Второто мнение, пакъ доста компетентно, е на г. Михаилъ Маджаровъ. Тукъ азъ ще отворя една скоба. Между болшинството има добри икономисти, безъ разлика на племена и вѣроизповѣдания, които пишатъ статии извънредно ценни и крайно опозиционни по сѣщество, мотивирани съ цифрови данни и съ заключения отъ тревоженъ и решаещъ характеръ; тѣзи статии се помѣстватъ въ най-мѣродавнитъ правителствени вестници. Но тѣзи господа мѣчатъ въ Парламента. Азъ не мога да разбера това. Това не е случай въ никой другъ парламентъ. Азъ цитирамъ тукъ мнението на г. Михаилъ Маджаровъ, който говори за катастрофа. Пакъ ще ви кажа, както преди една година — азъ не говоря за катастрофа, нѣмамъ този обичай. Защото азъ бѣхъ презъ 1926 г. въ Парижъ, когато франкътъ спадна катастрофално, но когато никой депутатъ не произнесе думата катастрофа; тогава се казаха онѣзи думи, които и завчера е изрекълъ Поанкаре: „Единственото срѣдство за финансовата и стопанската стабилизация въ една страна е народното единение“. Азъ ви говорихъ миналата година за единъ дефицитъ; какви тежки думи тогава вие не ми казахте! Но вие видѣхте, че моитъ думи бѣха прави. Сега азъ ви казвамъ: „Г. Михаилъ Маджаровъ говори за катастрофа, и азъ бихъ желалъ той да бѣдѣше тукъ, за да се изясни. Споредъ мене, вмѣсто да се плашимъ и говоримъ за катастрофи, ние, въ България, трѣбва да си съберемъ ума и да видимъ какво ни предстои да вършимъ.“

Г. Михаилъ Маджаровъ казва: (Чете) „Ако не вземемъ подъ най-добросѣдѣстно внимание препорѣката на Обществото на народитъ, . . . тоя заемъ ще отложи катастрофата за 2—3 години. Ние ще се намеримъ при по-голѣма нужда отъ заемъ и тогазъ условията ще бѣдатъ много по-тежки. Тогазъ не само банката ще се превърне отъ държавна въ акционерна, но и други по-лоши и по-недостопенни за народа ни задължения ще се наложатъ. И за всичко това не ще бѣде виновно Обществото на народитъ, което искрено жѣлае да помогне на България, а“ — азъ ви цитирамъ неговитъ думи — „ще бѣдемъ виновни само ние, съ нашата непредвидливостъ и безгряжностъ“.

Той поддържа буквално развитата тука теза въ голѣми линии. Азъ цитирахъ в. в. „Миръ“ и „Слово“ съ тѣхнитъ духовитости и съ тѣхнитъ цифри. Азъ имамъ тукъ провѣрени и документирани изрѣзки отъ доклада на Върховната смѣтна палата, и съжялявамъ, че ми е абсолютно невъзможно, въ тоя късенъ часъ, да се впусна въ детайлитъ на този въпросъ, надѣвайки се, че и другъ пакъ ще можемъ да се занимаемъ съ него. Действително, ние сме въ пълна хармония съ в. в. „Миръ“ и „Слово“, тогава, когато тѣ се изразяватъ откровенно по финансовитъ въпроси, съ перата на голѣми финансисты и осѣждатъ гибелната досегашна финансова и стопанска политика на нашата страна.

Второ, азъ намѣрихъ, че тѣзи констатации, за голѣмо съжаление и изненада, сж въ пълна хармония съ цифритъ на Върховната смѣтна палата — които трѣбва действително да ни стреснатъ. Азъ нѣма да кажа, че тѣ изяснятъ работи, които не сж ставали и въ най-абсолютистичнитъ режими: а земното кѣлбо, както казва в. „Миръ“ — но поне ще кажа, че тѣзи работи сж действително едно грубо нарушение на цѣлото наше законодателство, и че ние даже въ Народното събрание не сме и една регистратура, защото, върѣки насъ и мимо насъ се правятъ разходи съ десетки, стотици милиони.

Ако положението е такова, азъ намирамъ, г. г. народни представители, че още повече е крайно осѣждателно това незаинтересувано и до голѣма степенъ безчувствено държание на Парламента къмъ голѣмитъ финансови въпроси, сложени конкретно съ законопроекта за свръхсметнитъ кредити или пакъ съ законопроекта за двѣтъ дванадесетини — етъ една страна: а отъ друга страна, когато диримъ грѣха за беззаконността, въ която е достигнала нашата страна, ние трѣбва, преди всичко, да си кажемъ, че основната

грѣшка се намира въ дошата, въ неправилната финансова и стопанска политика на управляващитѣ, защото въ цѣлата тази политика сѣднѣвали два голѣми елемента: единитѣ е елементътъ на предвидливостъ, за който много пъти сме говорили тукъ, и вториятъ е поставянето решително и безусловно на частнитѣ интереси надъ общественитѣ интереси. (Рѣкоплетскания отъ лѣвицата)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Нѣма записани други оратори.

Има думага, г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Азъ бихъ билъ готовъ сега да дамъ обяснения по всички въпроси, които се повдигнаха особено отъ г. Януловъ, може би съ изключение на подробноститѣ по трудовитѣ поземелни стопанства — единъ въпросъ по-скоро специаленъ, и азъ съжалявамъ, че моятъ другаръ г. Христовъ отсъствуваше, за да чуе речта на г. Дръновски и да даде по-подробни обяснения по повдигнатия отъ него въпросъ. Азъ мисля, че по законопроекта за свръхсметния кредитъ, който е сравнително много малкъ, нѣмаше да се развиятъ прин-

ципални дебати, и даже отначалото мислѣхъ, че ще може да се гласува законопроектътъ на първо четене и да се внесе въ бюджетарната комисия, където всичкитѣ повдигнати въпроси могатъ да бѣдатъ подробно разисквани. Обаче г. Януловъ има добрината да повдигне и други въпроси и, споредъ моето разбиране, имъ даде едно освѣтление свършено неправилно, въпрѣки неговото съгласие и съ г. Маджарова, и съ в. „Слово“, и съ другитѣ статии, които били намѣрени въ нашия ежедневенъ печатъ. Поради туй неправилно освѣтление азъ се явявамъ задълженъ да дамъ по-подробни обяснения, да дамъ следователно и по-подробни цифри. Въ таквъ случай ще помоля да се отложи моята речъ за утре, когато въ началото на заседанието азъ ще взема думата да ви дамъ подробни освѣтления върху всичко.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Следующето заседание ще бѣде утре съ сѣщия дневенъ редъ. Които сѣ съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига.

(Вдигнато въ 19 ч. и 10 м.)

Председателъ **АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ.**

Подпредседателъ: **В. ДИМЧЕВЪ.**

Секретаръ: **Д. МАНГЪРОВЪ.**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ.**

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски разрешени на народнитѣ представители: Боню Колевъ, Стойчо Мошановъ, Петъръ Гаговъ, Владимиръ Начевъ, Петъръ Анастасовъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Ради Василевъ, Стефанъ Димитровъ, Тома Константиновъ, Никола Бурмовъ, Василь Александровъ, Кара-Али Мустафовъ, Петъръ Панайотовъ, Теодосий Кънчевъ, Димитъръ Мангъровъ, Страшимиръ Георгиевъ, Трифонъ Капитановъ, Димитъръ Дрънски, Петъръ Цвѣтковъ, Добри Димитровъ, Христо Баралиевъ, Милю Милевъ, Иванъ Куртевъ, Желю Тончевъ, Еминъ Агушевъ, Левъ Кацковъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ и Колю Коджаклиевъ	1127	и на нѣкои общини въ новоосвободенитѣ и окупирани земи и въ вътрешността и на общинитѣ, останали споредъ Ньойския договоръ въ чужда територия, които ценни книжа въ послѣдствие сѣ били обсебени и разпилѣни отъ неприятеля презъ време на войнитѣ въ 1912 и 1913 г. и 1915 до 1918 г. включително, възлизали на сума 304.759 л. 85 ст. (Съобщение)	1127
Нитане отъ народния представителъ П. Петковъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ което се оплаква за нанесенъ побой на нѣкои агитатори на Занаятчийската партия (Съобщение)	1127	Законопроекти:	
Предложение за отнасяне въ загуба на държавата отпуснатитѣ отъ държавното хранилище въ кредитъ ценни книжа на държавнитѣ учреждения		1. За продължаване действието на закона за насърчение на мѣстната индустрия отъ 10 мартъ 1909 г. и допълнението му съ законъ отъ 11 априлъ 1915 г., (Съобщение)	1128
		2. За измѣнение и допълнение на чл. чл. 36 и 50 отъ закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ (Трето четене)	1128
		3. За извънбюджетенъ (свръхсметенъ) кредитъ по бюджета за 1927 1928 финансова година (Първо четене — разискване)	1128
		Дневенъ редъ за следующето заседание	1138